

ZAKON O AZILU SRBIJE I CRNE GORE¹

OPŠTE ODREDBE

Uvodna odredba

Član 1.

Ovim zakonom se propisuju osnovna načela i uslovi za priznavanje azila, odnosno odobravanje statusa izbeglice i priznanje drugih oblika zaštite, osnovna prava i obaveze lica koja traže azil i izbeglica i razlozi prestanka statusa izbeglica, na teritoriji Srbije i Crne Gore.

Značenje izraza

Član 2.

Pojedini izrazi u ovom zakonu imaju sledeća značenja:

azil je pravo na boravak i zaštitu koje se daje licu kojem je na osnovu odluke nadležnog organa koji je odlučivao o njegovom zahtevu za azil u Srbiji i Crnoj Gori priznat status izbeglice ili odobren drugi oblik zaštite predviđen ovim zakonom;

stranac je svako lice koje nije državljanin jedne od država članica Srbije i Crne Gore, odnosno državljanin Srbije i Crne Gore, bilo da je strani državljanin ili lice bez državljanstva;

lice koje traži azil je stranac koji podnese zahtev za azil na teritoriji Srbije i Crne Gore o čijem zahtevu nije doneta konačna odluka;

izbeglica je lice koje se, zbog osnovanog straha od proganjanja zbog rase, veroispovesti, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih stavova, ne nalazi u državi svog porekla i nije u mogućnosti ili zbog tog straha ne želi da se stavi pod zaštitu te države, kao i lice bez državljanstva koje se nalazi izvan države svog prethodnog boravišta i koje ne može ili zbog tog straha ne želi da se vrati u tu državu;

lice kojem je priznat status izbeglice jeste stranac koji se nalazi na teritoriji Srbije i Crne Gore za koga nadležni organ države članice utvrdi da je njegovo strahovanje od proganjanja u državi porekla zbog rase, boje, pola, jezika, vere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih stavova opravdano i da zbog toga nije u mogućnosti ili ne želi da koristi zaštitu države svog porekla;

država porekla je država čije državljanstvo ima stranac ili država u kojoj je lice bez državljanstva imalo svoje prethodno boravište, a ukoliko stranac ima više od jednog državljanstva, država porekla je svaka država čije državljanstvo ima stranac.

Davanje azila

Član 3.

1. Stranac ima pravo da podnese zahtev za dobijanje azila u Srbiji i Crnoj Gori.
2. O zahtevu iz stava 1. ovog člana odlučuje nadležni organ države članice u zakonom propisanom postupku.
3. Nadležni organ države članice odobriće strancu status izbeglice ukoliko utvrdi da je njegovo strahovanje od proganjanja zbog rase, boje, pola, jezika, vere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih stavova u državi porekla opravdano i da zbog toga to lice nije u mogućnosti ili ne želi da koristi zaštitu države svog porekla.

OSNOVNA NAČELA

Načelo supsidijarne zaštite

Član 4.

Kada nadležni organ koji odlučuje o zahtevu za dobijanje azila utvrdi da lice ne ispunjava uslove za priznanje statusa izbeglice, po službenoj dužnosti će razmotriti da li postoje uslovi za odobravanje nekog drugog oblika zaštite predviđenog ovim zakonom.

Načelo nediskriminacije

Član 5.

U postupku odobravanja azila u Srbiji i Crnoj Gori, zabranjena je svaka diskriminacija po bilo kom osnovu, a naročito po osnovu rase, boje, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla ili sličnog statusa, rođenja, veroispovesti, političkog ili drugog ubeđenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti ili psihičkog ili fizičkog invaliditeta.

Zabrana proterivanja ili vraćanja

Član 6.

1. Nijedno lice ne sme biti proterano ili vraćeno na teritoriju gde bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, veroispovesti, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih stavova.
2. Odredba stava 1. ovog člana neće se primenjivati na lice za koje se osnovano može smatrati da ugrožava bezbednost zemlje ili koje je pravnosnažnom presudom osuđeno za teško krivično delo, zbog čega predstavlja opasnost za bezbednost i javni poredak zemlje.

Poverljivost

Član 7.

1. Svi lični podaci koji se odnose na pojedinačne zahteve za odobravanje azila su **poverljivi**.
2. Visokom komesarijatu za izbeglice Ujedinjenih nacija omogućiće se nesmetan pristup informacijama, statističkim podacima, licima koja traže azil i njihovim dosijeima.

Jedinstvo porodice

Član 8.

1. Na osnovu načela jedinstva porodice, lice kojem je priznat status izbeglice u Srbiji i Crnoj Gori ima pravo na spajanje porodice.
2. Član porodice lica kome je priznat status izbeglice takođe ima status izbeglice.

ORGANI NADLEŽNI ZA ODLUČIVANJE O ZAHTEVU ZA AZIL

Stvarna nadležnost

Član 9.

1. O zahtevima za azil odlučuje nadležni organ države članice.
2. Protiv odluke organa iz stava 1. ovog člana može se izjaviti žalba nadležnom organu države članice koji je nezavisan u odnosu na organ koji je odlučivao u prvom stepenu.

Teritorijalna nadležnost

Član 10.

Nadležnost organa država članica za razmatranje zahteva za azil utvrđuje se prema mestu na kojem je podnosilac zahteva prešao državnu granicu, odnosno, ako se zahtev podnosi unutar teritorije države članice, prema mestu podnošenja zahteva.

Saradnja sa Visokim komesarijatom za izbeglice Ujedinjenih nacija

Član 11.

Nadležni organi saraduju sa Visokim komesarijatom za izbeglice Ujedinjenih nacija u sprovođenju njegovih aktivnosti u skladu sa njegovim mandatom.

Nezakonit ulazak i boravak

Član 12.

1. Lice koje traži azil, po pravilu, neće biti kažnjeno za nezakonit ulazak ili boravak, pod uslovom da bez odlaganja podnese zahtev za dobijanje azila i da pruži valjano obrazloženje za svoj nezakoniti ulazak ili boravak.
2. Lice koje traži azil neće biti lišeno slobode, osim ako je to neophodno i kada je to propisano zakonom.

PRAVA I OBAVEZE LICA KOJE TRAŽI AZIL

Prava lica koje traži azil

Član 13.

1. Lice koje traži azil u Srbiji i Crnoj Gori užiće u skladu sa zakonom sledeća prava:
 - (1) pravo boravka u Srbiji i Crnoj Gori do donošenja konačne odluke o svome statusu;
 - (2) pravo na dokument kojim se potvrđuje njegovo pravo da boravi u Srbiji i Crnoj Gori;
 - (3) pravo na besplatno osnovno i srednje školovanje u državnim školama;
 - (4) pravo na osnovni smeštaj, ukoliko je potrebno;
 - (5) pravo na pristup osnovnim zdravstvenim uslugama;
 - (6) pravo na zaštitu porodice;
 - (7) pravo na pristup pravnoj pomoći;
 - (8) pravo na pristup Visokom komesarijatu za izbeglice Ujedinjenih nacija.
2. Zakonom države članice, licu koje traži azil mogu se priznati i druga prava u odnosu na prava navedena u stavu 1. ovog člana.
3. Ova prava mogu se uživati samo na teritoriji države članice gde je podnet zahtev za azil.

Obaveze lica koje traži azil

Član 14.

Lice koje traži azil u Srbiji i Crnoj Gori obavezno je:

- (1) da poštuje pravni poredak, kao i mere preduzete za održavanje javnog reda i mira;
- (2) da u punoj meri saraduje sa nadležnim organima u postupku odlučivanja o njegovom zahtevu za odobravanje azila.

Uskraćivanje statusa izbeglice

Član 15.

Status izbeglice neće biti odobren licu za koje postoje ozbiljni razlozi da se smatra:

- (1) da je počinilo zločin protiv mira, ratni zločin ili zločin protiv čovečnosti, u skladu sa odredbama sadržanim u međunarodnim dokumentima donetim u cilju predupređivanja takvih zločina;

(2) da je počinilo težak zločin koji nije političkog karaktera, izvan Srbije i Crne Gore, a pre nego što je ušlo na njenu teritoriju;

(3) da je odgovorno za dela suprotna ciljevima i principima Ujedinjenih nacija.

UDALJAVANJE I PROTERIVANJE

Udaljavanje lica kojem nije odobren azil

Član 16.

Stranac čiji je zahtev za odobravanje azila odbijen konačnom odlukom dužan je da napusti teritoriju Srbije i Crne Gore, a u suprotnom biće prinudno udaljen.

Proterivanje izbeglica

Član 17.

(1) Izbeglica koja zakonito boravi u Srbiji i Crnoj Gori proteraće se samo ako postoje razlozi bezbednosti i javnog poretka.

(2) Proterivanje izbeglice iz stava 1. ovog člana vršiće se na osnovu odluke koja je doneta u postupku predviđenom zakonom. Izbeglica ima pravo da nadležnom organu podnese dokaze radi svog opravdanja, da podnese žalbu i da odredi sebi zastupnika.

(3) Licu iz st. 1. i 2. ovog člana daće se razuman rok da bi mu se omogućilo da traži da ga redovnim putem primi neka druga država. U tom roku se mogu primeniti zakonom propisane mere, koje su potrebne da bi se obezbedilo njegovo prinudno udaljenje.

PRAVA I OBAVEZE IZBEGLICA

Prava izbeglica

Član 18.

1. Lice kome je priznat status izbeglice u Srbiji i Crnoj Gori uživa, u skladu sa zakonom, sledeća prava:

(1) pravo da boravi u Srbiji i Crnoj Gori i da dobije putnu ispravu radi putovanja u inostranstvo i povratka u Srbiju i Crnu Goru;

(2) pravo da dobije dokument koji potvrđuje njegov identitet, pravni status i prava;

(3) pravo na slobodu kretanja i izbor boravišta;

(4) pravo na slobodan pristup sudovima i pomoć u upravnim stvarima;

(5) pravo na slobodu veroispovesti izjednačeno sa istim pravom domaćih državljana;

(6) pravo na besplatno osnovno i srednje obrazovanje u državnim školama;

(7) pravo na rad;

(8) pravo na socijalnu pomoć;

(9) pravo na spajanje porodice.

2. Zakonom države članice, licu kojem je priznat status izbeglice mogu se priznati i druga prava u odnosu na prava navedena u stavu 1. ovog člana.

3. U ostvarenju drugih prava, izbeglicama će se omogućiti što povoljniji položaj, a u svakom slučaju, ne manje povoljan nego što se obično omogućava stranim državljanima u istim okolnostima.

4. Ova prava lice može uživati samo na teritoriji države članice čiji mu je organ priznao status izbeglice.

Obaveze izbeglica

Član 19.

Lice kojem je priznat status izbeglice obavezno je da poštuje zakone i propise, kao i mere preuzete radi održavanja javnog reda i mira.

Uključivanje u društvo

Član 20.

U Srbiji i Crnoj Gori, u okviru postojećih socijalno-ekonomskih mogućnosti, obezbeđuju se uslovi za uključivanje izbeglica u društveni i ekonomski život i omogućuje efikasan postupak prijema u državljanstvo, pod uslovima propisanim zakonom.

PRESTANAK STATUSA

Prestanak statusa izbeglice

Član 21.

1. Status izbeglice prestaje iz sledećih razloga:

- (1) ako lice svojom voljom ponovo uživa zaštitu države porekla;
- (2) ako je lice svojom voljom ponovo steklo državljanstvo koje je ranije izgubilo;
- (3) ako je lice steklo novo državljanstvo i time uživa zaštitu nove države;
- (4) ako se lice svojom voljom vratilo u zemlju koju je napustilo ili van koje je ostalo iz straha od progona ili zlostavljanja, ili
- (5) ako lice više ne može da odbije zaštitu svoje države porekla jer su prestale da važe okolnosti u vezi sa kojima mu je dodeljena zaštita.

2. Prestanak zaštite u skladu sa odredbama stava 1. tačka 5. ovog člana neće se primenjivati na lice koje odbija da koristi zaštitu svoje države porekla, jer je u mogućnosti da se pozove na uverljive razloge vezane za proganjanje ili zlostavljanje u prošlosti.

3. Odluku o prestanku statusa izbeglice donosi nadležni organ države članice pošto utvrdi da postoji neki od razloga za prestanak ovog statusa navedenih u stavu 1. ovog člana.

4. Protiv odluke organa iz stava 3. ovog člana može se izjaviti žalba nadležnom organu države članice koji je nezavisan u odnosu na organ koji je odlučivao u prvom stepenu.

PRIVREMENA I HUMANITARNA ZAŠTITA

Privremena zaštita

Član 22.

1. U Srbiji i Crnoj Gori može se, u skladu sa zakonom, pružiti privremena zaštita u slučaju masovnog dolaska lica iz države u kojoj se njihov život, bezbednost ili sloboda ugrožava nasiljem opštih razmera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjem ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno narušavaju javni red i mir, a zbog masovnog dolaska ne postoji mogućnost da se sprovede individualna procedura za utvrđivanje izbegličkog statusa.

2. Stranci kojima je dodeljena privremena zaštita imaju pravo da podnesu zahtev za azil.

3. Strancima kojima je dodeljena privremena zaštita priznaće se u najvećoj meri prava koja imaju izbeglice, u skladu sa postojećim socijalnim, ekonomskim i drugim mogućnostima.

Humanitarna zaštita

Član 23.

Humanitarna zaštita dodeljuje se u Srbiji i Crnoj Gori licu koje bi u slučaju povratka u državu porekla:

- (1) bilo izloženo mučenju, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju, ili
- (2) bi njegov život, bezbednost ili sloboda bili ugroženi nasiljem opštih razmera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjima ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno narušavaju javni red i mir.

ZAŠTITA LICA KOJA TRAŽE AZIL I IZBEGLICA, SA POSEBNIM POTREBAMA

Lica sa posebnim potrebama

Član 24.

U postupku azila vodiće se računa o specifičnoj situaciji lica sa posebnim potrebama koja traže azil, kao što su maloletnici, lica potpuno ili delimično lišena poslovne sposobnosti, deca odvojena od roditelja ili staratelja, hendikepirane osobe, stare osobe, trudnice, samohrani roditelji sa maloletnom decom i lica koja su bila izložena mučenju, silovanju ili drugim teškim oblicima psihološkog, fizičkog ili seksualnog nasilja.

Zaštita maloletnika

Član 25.

1. Tokom postupka po zahtevu za azil, kao i u primeni mera za uključivanja maloletnika u društvenu sredinu, u punoj meri će se primenjivati načelo najboljeg interesa deteta.
2. Maloletnici koji traže azil i maloletne izbeglice imaju pravo na besplatno osnovno i srednje školovanje u državnim školama.
3. Maloletnici koji traže azil i maloletne izbeglice neće u načelu biti lišavani slobode. U slučaju da se lišavanje slobode ne može izbeći, ono mora biti u skladu sa zakonom i međunarodnim dokumentima potpisanim od strane Srbije i Crne Gore.
4. Nadležni organi u Srbiji i Crnoj Gori posebno će voditi računa o teškom položaju maloletnika koji traže azil ili kojima je priznat status izbeglice, a nisu u pratnji roditelja ili staratelja i preduzeće sve potrebne mere kako bi se obezbedilo staranje o njima, njihovoj dobrobiti i pravnoj zaštiti tokom njihovog boravka u Srbiji i Crnoj Gori.

Posebne odredbe koje se odnose na pol

Član 26.

1. Prema licu koje traži azil u Srbiji i Crnoj Gori postupaće se na način koji uvažava njegov pol u svim fazama postupka odlučivanja o zahtevu za azil.
2. Lice koje traži azil ima pravo da traži razgovor sa zvaničnim licem istog pola, kao i pravo na prevodioca istog pola.
3. Lica ženskog pola koja traže azil, a u pratnji su muških srodnika, biće obavestena o tome da imaju pravo da podnesu zahtev za dobijanje azila u sopstveno ime.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 27.

Odredbe čl. 44. do 60. Zakona o kretanju i boravku stranaca (*Službeni list SFRJ*, br. 56/80, 53/85, 30/89, 26/90, 53/91. i *Službeni list SRJ*, br. 68/2002) prestaju da važe danom početka primene zakona država članica.

Član 28.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u *Službenom listu SCG*.